

Рівненський державний
гуманітарний університет

Студентський дайджест

Збірник наукових матеріалів
здобувачів вищої освіти

№ 10
2024

Рівненський державний гуманітарний університет
Психолого-природничий факультет

Студентський дайджест

збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 10

Рівне, 2024

Студентський дайджест : збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти.
Випуск 10. Рівне : РДГУ, 2024. 110 с.

Головний редактор:

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, в.о.ректора, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Виконавчий редактор:

Корчакова Наталія Вікторівна – доктор психологічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної колегії:

Павелків Віталій Романович – доктор психологічних наук, професор кафедри загальної психології, психодіагностики та психотерапії, декан психолого-природничого факультету Рівненського державного гуманітарного університету.

Безлюдна Валентина Іванівна – кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Юрчук Олена Сергіївна - здобувач ступеня PhD кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету за спеціальністю 053 «Психологія»..

*Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ
(протокол №12 від 5 грудня 2024 р.)*

передумови для виникнення конфліктів. Водночас, ці проблеми можуть бути попереджені через систематичну роботу над розвитком та гармонізацією стосунків. У разі виникнення конфліктних ситуацій, і за умови взаємного бажання зберегти шлюб, доцільним є звернення до кваліфікованих фахівців для ідентифікації та усунення причин конфлікту.

Для забезпечення гармонійних сімейних відносин важливо враховувати право кожного з партнерів на власний світогляд, а також наявність спільних точок перетину в їхніх поглядах. Необхідним є розвиток навичок взаємного слухання та розуміння, спільного проведення часу, формування спільних звичок та інтересів, які сприятимуть зміцненню взаємозв'язку у перспективі.

Подальше вивчення цієї проблематики передбачає застосування емпіричних методів, зокрема анонімного анкетування, яке дозволить виявити основні чинники сімейних конфліктів та визначити обставини, за яких конфлікти сприяють зміцненню родини, а також ситуації, у яких оптимальним рішенням є розірвання стосунків.

Список використаних джерел

1. Гісем Т.О. Психологічний аналіз сімейних конфліктів. Київ, 2009. [Електронний ресурс]. URL: <https://surl.li/shfqps> (дата звернення 20.11.2024 р.)
2. Ващенко І.В., Кондрацька Л.В. Особливості сімейних взаємин у сучасних подружніх парах. *Наука і освіта*. Київ, 2005. №3-4.
3. Станчишин В. Для стосунків потрібні двоє. Київ, 2024. 29 с.
4. Романишин А.М., Черевичний С.В. та ін. Профілактика та вирішення конфліктів у сім'ях військовослужбовців: практ. посіб. Київ, 2023. 40 с.

УДК 159.923.35

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ АРТ-ТЕРАПЕВТИЧНИМИ ТЕХНОЛОГІЯМИ

Супрунюк Олена, здобувач ОС «магістр»,
спеціальності 053 «Психологія», 2 курс, РДГУ

Науковий керівник: Ставицька О.Г., кандидат психологічних наук, доцент

Постановка проблеми. У молодшому шкільному віці дитина проходить важливий етап емоційного розвитку, який є базою для формування гармонійної особистості. Саме в цей період діти вчаться розпізнавати та розуміти свої емоції, що є важливою навичкою для подальшого життя. Молодший шкільний вік розкривається особливою емоційною вразливістю, чуйністю та сприйнятливістю. Однак, сучасні тенденції показують зниження рівня чуйності й емпатії серед дітей. Вони часто не в змозі адекватно виражати та контролювати власні почуття, що може призводити до труднощів у спілкуванні з однолітками та дорослими.

Проблема виникає також через недостатню увагу дорослих до емоційної сфери дитини. Своєчасна підтримка з боку батьків, педагогів і психологів допомагає дітям навчитися ідентифікувати свої почуття, а також справлятися з негативними емоціями без шкоди для себе та оточення. Відсутність такої підтримки може негативно вплинути на самооцінку дитини, її здатність до адаптації в суспільстві, що проявляється через труднощі в комунікації, замкнутість чи, навпаки, агресивність.

Емоційна грамотність дає школярам можливість краще розбиратися в емоційному функціонуванні людей, досягати успіху в спілкуванні з вчителями і однолітками, вирішувати конфлікти, розуміти себе, свої бажання і потреби, причини власних вчинків та ставити перед собою цілі і вдало їх досягати. Все це позитивно впливає на поведінку в школі і поза школою, а також на ефективне засвоєння знань. Розвиток емоційного інтелекту значно

підвищує ефективність дитини в різних соціальних сферах і здатність відчувати себе щасливою.

Термін «емоційний інтелект» почали використовувати на початку 1990-х років американські психологи Джон Мейєр (John Mayer) та Пітер Саловей (Peter Salovey) для сукупності позначень ступеня розвитку таких людських якостей, як: самосвідомість, самоконтроль, мотивація, вміння ставити себе на місце інших людей, навички спілкування з оточуючими, вміння налагоджувати взаєморозуміння. Цей термін об'єднав уміння людей розумітися у власних думках, почуттях та контролювати власні емоції.

В Україні вивченням емоційного інтелекту присвячені праці О.П. Саннікової, Е.А. Кисельвої, І.Ф. Аршави, О.І. Власенко, Н.В. Ковриги, Е.Л. Носенко, С.П. Дерев'янка та ін. [5].

Досліджуючи емоційний розвиток учнів молодшого шкільного віку, Л. С. Виготський, О. В. Запорожець, Д. Б. Ельконін, Г. С. Костюк, П. М. Якобсон та інші психологи розкрили якісно нові особливості емоційної сфери: втрату дитячої безпосередності; підвищену чутливість, вразливість, здатність глибоко й болісно переживати, щиро і відверто виражають радість, смуток, страх, задоволення або незадоволення; емоційну нестійкість; відвертість вираження своїх чуттєвих переживань; розвиток уміння володіти своїми почуттями; розвиток соціальних емоцій; появу рефлексії [7].

Мета дослідження - особливості прояву емоційного інтелекту у дітей молодшого шкільного віку.

Основний виклад матеріалу. Молодший шкільний вік, з його підвищеною чутливістю до подій, емоційною забарвленістю сприйняття, уяви, розумової і фізичної активності, а також безпосередністю і відкритістю у вираженні своїх почуттів, є особливо важливим для розвитку та формування емоційного інтелекту. Сучасні психологічні дослідження свідчать, що до цього віку діти вже здатні диференціювати свої емоційні переживання і створювати когнітивні схеми для їх розпізнавання, що дозволяє їм ідентифікувати емоції. Діти мають чітке уявлення про базові емоції, які вони можуть виразити словами, а також легко розуміють емоції, що виникають у знайомих ситуаціях.

Особливість психології дитини молодшого шкільного віку полягає в тому, що вона ще мало усвідомлює власні переживання і не завжди здатна зрозуміти причини, що їх викликають. На труднощі у навчальному закладі дитина частіше відповідає емоційними реакціями – гнівом, страхом, образою. Багато дітей у цей час потребують підтримки і допомоги дорослих, тому важливо, щоб батьки і вчителі разом з психологом розуміли її проблеми, переживання. Тільки тоді вони зможуть надати дитині ефективну допомогу. Особливої важливості розвиток емоційний інтелект починає набувати у шкільному віці, оскільки у цей період відбувається активне емоційне відношення особистості до себе та інших. Навчальна діяльність сприяє вдосконаленню самосвідомості, здатності до рефлексії й децентралізації (вміння поставити себе на місце однокласника чи вчителя, врахувати їхні потреби та почуття) [6].

Розвиток емоційного інтелекту є фундаментом успішного навчання, оскільки він не лише полегшує засвоєння навчального матеріалу, але й робить процес навчання більш глибоким та усвідомленим. Коли учні здатні емоційно зв'язуватися з матеріалом, їхня зацікавленість і внутрішня мотивація до навчання зростають. Це пояснюється тим, що емоції додають значення і ваги отриманій інформації, перетворюючи її на особисто важливий досвід.

Емоційно насичені знання стимулюють розвиток творчого мислення та самовираження, оскільки діти охочіше досліджують теми, що викликають у них щире зацікавлення. Крім того, навчання, що враховує емоційну сферу, створює позитивне ставлення до освіти в цілому. Такий підхід розвиває емпатію, співпереживання, а також критичне та аналітичне мислення, що допомагає учням краще розуміти не лише навчальні теми, але й оточуючих людей. Це формує в них ціннісне ставлення до знань, дозволяючи збудувати міцну основу для подальшого розвитку.

О. Власова акцентує увагу на тому, що проблема взаємозв'язку між навчанням і розвитком є однією з ключових методологічних тем сучасної психолого-педагогічної науки. Кожна навчальна концепція, що розробляється педагогами, містить у собі певну теорію розвитку. Аналогічно, будь-яка теорія психічного розвитку, запропонована психологами, включає в себе аспект навчання [2].

Згідно з дослідженнями І. Андрєєвої, Т. Бабаєвої, М. Грязнова і Л. Новікової, молодший шкільний вік є сензитивним періодом для формування емоційного інтелекту. У цей час природна потреба дитини в емоційному сприйнятті світу поєднується з активним інтелектуальним розвитком, що відрізняє початкову школу від дошкільного навчання [4].

Для розвитку емоційного інтелекту у молодших школярів необхідно створити відповідне навчальне середовище з позитивним емоційним кліматом, забезпечити компетентний психолого-педагогічний супровід та організувати навчальну діяльність, що сприяє розвитку і формуванню емоційного інтелекту.

Результатом розвитку та формування емоційного інтелекту є особистість, яка усвідомлює і контролює свої емоції, а також розуміє та управляє емоціями інших людей, маючи можливість впливати на них [3].

Отже, вивчення емоційних особливостей дітей та розвиток емоційного інтелекту молодших школярів є надзвичайно важливим завданням. Це особливо актуально в контексті психолого-педагогічного підходу до соціальної адаптації дітей, зокрема, через покращення сприйняття і розуміння інших людей як особистостей, а також вирішення проблеми емоційного здоров'я дитини. Таким чином, впровадження програми з формування емоційного інтелекту в систему освіти має очевидні переваги. Програма орієнтована на формування адекватної самооцінки, розвиток комунікативних навичок, соціальну адаптацію та емоційну саморегуляцію молодших школярів.

Програма реалізується в таких напрямках: ознайомлення з базовими емоціями і почуттями, навчання методам саморегуляції, розвиток навичок зняття емоційної напруги, адекватне вираження почуттів і підвищення рівня впевненості в собі. Основні методи і техніки програми включають: рухливі ігри, бесіди, обговорення, імітаційні та рольові ігри, етюди, елементи групової дискусії; арт-терапію, техніки саморегуляції, казкотерапію, музикотерапію, вправи для зняття напруги та психогімнастику. Програма розвитку емоційного інтелекту для молодших школярів була розроблена так, щоб усі аспекти методики сприяли гармонійному та збалансованому розвитку дитини. Після впровадження програми, повторного застосування методик і аналізу отриманих результатів, можна зробити такі висновки: рівень емоційного інтелекту на високому рівні залишився стабільним, середній рівень зріс до 50%, тоді як кількість дітей з низьким рівнем зменшилася на 11%, до 21%.

Отже, результати дослідження та їх аналіз підтверджують ефективність дослідно-експериментальної роботи, орієнтованої на створення та впровадження програми розвитку емоційного інтелекту для молодших школярів. Ці дані демонструють, що програма досягла своїх цілей, покращуючи рівень емоційного інтелекту у дітей та забезпечуючи їх гармонійний розвиток.

Висновки. Процес розвитку емоційного інтелекту дитини починається з молодшого шкільного віку, коли закладаються основи розуміння і вираження емоцій, емпатії, а також здатності до саморегуляції. У цей період діти навчаються розпізнавати емоції не лише у себе, але й в оточуючих, що стає базою для їхньої подальшої соціалізації. Це важливо, оскільки структурні елементи емоційного інтелекту (такі як емоційне усвідомлення, здатність до емоційної регуляції, співчуття) не тільки формуються, але й поступово вдосконалюються протягом усього навчання в школі.

Важливо, що цей розвиток не завершується на шкільній лаві: на кінець шкільного навчання випускник має досягти рівня емоційної компетентності, який допоможе їй у дорослому житті. Цей рівень розвитку емоційного інтелекту дозволяє краще адаптуватися до нових соціальних умов, ефективно будувати позитивні стосунки з різними людьми, а також успішно взаємодіяти в соціальних і професійних зв'язках. Завдяки цьому емоційно зрілі

люди не тільки впевнено адаптуються в нових середовищах, але й продовжують вчитися та розвиватися, зберігаючи емоційну рівновагу і високий рівень соціальної інтеграції.

Список використаних джерел

1. Дерев'янка С.П. Методичні засоби діагностики емоційного інтелекту. *Вісник Чернігівського національного пед. ун-ту імені Т.Г. Шевченка*. Серія: Психологічні науки. Чернігів : ЧНПУ, 2015. Вип. 128. С. 95–99.
2. Власова О.І. Психологія соціальних здібностей: структура, динаміка, чинники розвитку: монографія. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2005. 308 с.
3. Коноплицька Ю. І. Особливості розвитку емоційного інтелекту. *Психологія: реальність і перспективи*. 2018. № 11. С. 70–75.
4. Концепція Нової української школи. <https://surl.li/lrlazz> (дата звернення: 27.07.2024).
5. Максьом К.В. Емоційний інтелект: Основні концептуальні підходи та структурна модель соціально-психологічного феномену. *Зб. наук. праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України*. С. 350-351 <https://surl.li/abcdqs>
6. Савченко Ю.Ю. (2014). Розвиток емоційного інтелекту учнів молодшого шкільного віку. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*, (12), 12-16.
7. Сухопара І.Г. Чинники розвитку емоційного інтелекту молодших школярів у контексті нової української школи *Науковий Вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського*. Педагогічні Науки № 2 (6 5) , травень 2019, С.297.

УДК159.923: 374.1

СТАН МЕДІАОСВІТИ УКРАЇНСЬКОГО ЮНАЦТВА У ПЕРІОД ВІЙНИ

Хома Людмила, здобувач ОС «магістр»

спеціальності 053 «Психологія», 2 курс РДГУ

Науковий керівник: Безлюдна В.І., кандидат педагогічних наук,
професор кафедри

3 червня 2024 року Міністерством культури та інформаційної політики України було презентовано «Стратегію розвитку медіаграмотності на період до 2026 року». Цей документ розроблено відповідно до закріплених норм Закону України «Про медіа» [3], який передбачає правове регулювання діяльності ЗМІ в умовах повномасштабної збройної агресії. «Стійкість населення України до дезінформації та маніпуляцій є визначальною для захисту державності та розбудови успішної країни під час правового режиму воєнного стану та у післявоєнний період. Таким захистом є медіаграмотність, яка потребує опанування з найменшого віку та розвитку протягом усього життя», – говориться у вступі до Стратегії.

Серед описаних викликів у Стратегії виокремлюють психоемоційний стан суспільства, спричинений медіатравматизацією, негативним станом і враженнями від новин та аудіовізуального контенту, а серед цільових аудиторій, що поставлені в основні пріоритети, окреме місце посідають такі аудиторії як діти та батьки. Серед цілей, поставлених Стратегією, визначено Ціль №4: Медіаграмотність сприймається як компетентність, що розвивається впродовж всього життя. А «налагодження ефективної співпраці з МОН для системного впровадження медіа грамотності», «врахування навчальними програмами особливостей розвитку сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема штучного інтелекту» визначено як один із головних засобів досягнення цієї цілі [2].

Стратегія розвитку медіаграмотності не є першим документом, розробленим в галузі медіаосвіти в Україні. У 2016 році Інститутом соціальної та політичної психології НАПН України було запропоновано Концепцію впровадження медіаосвіти в Україні. Вона описує мету та завдання медіаосвіти, а також формує її основні принципи та пріоритетні напрямки

ЗМІСТ

Частина 1. ТЕОРЕТИКО-ЕМПІРИЧНИЙ КОНТЕНТ МОЛОДІЖНИХ ПОШУКІВ	
Аладько Тетяна Психологічні чинники професійного вигорання медичних працівників під час війни	3
Бондар Альона Психологічні особливості переходу військовослужбовців від умов бойових дій до цивільного життя	6
Бондар Альона Особливості надання психологічної допомоги демобілізованим військовослужбовцям	8
Боярчук Мар'яна Прагнення до краси та привабливості у контексті психологічного супроводу	10
Василюк Марія Особливості емоційного розвитку дошкільників в умовах війни	12
Верстляр Ярослава Психологічні особливості управлінської діяльності менеджера	15
Горшковська Лілія Проблема об'єктивності в оцінці претендентів на посаду у процесі кадрового відбору	18
Гуцуляк Ангеліна Особливості сприймання казок дітьми старшого шкільного віку	19
Данильченко Олександр Психологічні особливості впливу інтернет-технологій на студентську молодь	23
Дем'янюк Любов Психологічні особливості стресостійкості особистості у період військового стану	26
Карпова Жанна Психологія роботи з сім'ями в складних життєвих обставинах	28
Катеринчук Дарія Теоретичні аспекти проблеми розвитку емоційного інтелекту в підлітковому віці	30
Ковальчук Олена Психологічні чинники депресії у підлітковому віці	32
Косяк Тетяна Ігрові технології в регуляції емоційних станів дітей ігрові технології в регуляції емоційних станів дітей в умовах воєнного часу	35
Кравцова Світлана Психологічна корекція тривожно-депресивних станів дорослих середнього віку засобами емоційно-образної терапії	38
Кравчук Ірина Психологічні детермінанти агресії: ретроспективний аналіз	40
Любчик Олександра Роль державних та громадських ініціатив у підтримці ментального здоров'я ВПО після окупації	44
Луцак Ольга Роль ігрової діяльності в розвитку дітей молодшого дошкільного віку	47
Малафей Вікторія Когнітивно-поведінкова терапія як ефективний метод роботи з кризовими станами клієнтів	50
Малютіна Олександра Формування соціальної компетентності дітей старшого дошкільного віку засобами казки	52
Мельник Людмила Роль психологічної підтримки у коригуванні впливу чинників,	54

що впливають на професійне самовизначення осіб юнацького віку	
Мельничук Оксана, Піонтковська Діана Психологічні особливості впливу інтернет-технологій на студентську молодь	56
Оздемір Оксана Емоційний інтелект як складова професійного становлення студентів-філологів	59
Омелич Григорій Формування фінансової грамотності дітей дошкільного віку: педагогічні можливості дидактичної гри	62
Пантелеймонова Наталія, Широких Анастасія Особливості симптомів ПТСР та специфіка його діагностики у військовослужбовців	65
Пермінова Наталія Психологічні чинники управління персоналом в умовах воєнного стану	68
Помаранський Валентин Дослідження психологічної готовності до бойових дій у добровольців сил територіальної оборони Збройних сил України	71
Рабош Наталія Особливості педагогічних конфліктів : шляхи вирішення	74
Рожко Олена Розвиток літературних здібностей у підлітковому та юнацькому віці	77
Сабат Єлизавета Вплив соціальних мереж на комунікативну поведінку старшокурників	79
Сапронова Катерина Сімейні конфлікти як складова міжособистісної взаємодії подружніх пар	82
Супрунюк Олена Розвиток емоційного інтелекту у дітей молодшого шкільного віку арт-терапевтичними технологіями	84
Хома Людмила Стан медіаосвіти українського юнацтва у період війни	87
Яницька Ольга Фактори ризику ПТСР у військовослужбовців в умовах бойових дій, шляхи їх виявлення та запобігання	89
Яскевець Тетяна Теоретико-методологічні дослідження соціального інтелекту особистості	92
Частина 2. ЛІТЕРАТУРНИЙ КРЕАТИВ: «СТУДЕНТСЬКИЙ ДАРУНОК УКРАЇНСЬКИМ ДІТЯМ» (авторські казки)	
Лазарчук Яна З Україною в серці	95
Власюк Вікторія Птах світла	96
Галюк Світлана Разом непереможні!	97
Дубич Ольга Хосмко та чарівний метелик	98
Жмура Світлана Як ведмідь допоміг зайчику який заблукав	99
Ковальчук Соломія Слідуй світлу в своєму серці	100
Левчук Андрій Лисичка та чарівна квітка	101
Максимчук Маргарита Дикий вогонь	101
Михасик Ольга Казка про білочку Марисю та її страх	102

Шелест Марія Казка про мишеня та велике бажання	103
Частина 3 МАТЕРІАЛИ КОНКУРСУ СТУДЕНТСЬКИХ РОБІТ «ПОЯСНИ ДИТИНІ ПРО ГОЛОДОМОР»	
Правник Ярослав, Мельничук Софія, Кучер Максим, Демчук Анна Вони просто чекали нашої смерті	105
Галаган Крістіна Хліб, що став пам'яттю: Історія про Голодомор для дітей	107

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

СТУДЕНТСЬКИЙ ДАЙДЖЕСТ

Збірник наукових матеріалів здобувачів вищої освіти

Випуск 10

Упорядники:

проф. Павелків Р. В., проф. Корчакова Н. В.

Підписано до друку 05.12.2024 р.

Формат 60х84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк офсетний. Ум.
друк. арк. 13,4. Наклад 300

ТОВ «Центр учбової літератури»
вул. Лаврська, 20 м. Київ

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2458 від 30.03.2006 р.